

Atmiņu vēstījums par izcilo Latvijas meža zinātnieku un politiķi Arvīdu Kalniņu, viņa aizraušanos ar dabu, medībām un dārzkopību

Arvīda Kalniņa zaļais patvērumš

Milda Pormale

A kadēmiķis Arvīds Kalniņš aizgājis pa Lielās Mūžības vārtiem un jau trīs gadu desmitus vairs nav mūsu vidū. Pateicībā par draudzību uzrakstīju grāmatu *Zaļais patvērumš*, kurā pastāstu par to Arvīdu Kalniņu, kuru reti kāds vairs atceras, jo pa šo laiku izaugusi jauna zinātnieku paaudze. Gribas pastāstīt par zinātnieku ar mākslinieka dvēseli un lielu mūzikas cienītāju, šahistu un tenisistu, *Jaunāko Ziņu* līdzstrādnieku un nenogurdināmu publicistu mūža garumā, valstiski domājošu zinātnieku arī tad, kad viņš vairs nebija valstsvīrs un vairs nebija arī pašas Latvijas valsts.

Zinātnieks

Arvīda Kalniņa agrās bērnības dienas pagāja dabas skaistuma un teiksmu piestrāvotajā Kokneses pusē, Silavu mājās. Viņa tēvs, agrā jaunībā strādādams par mežsargu, iemīlēja dabu un tāpēc prata arī savam dēlam atvērt acis dzimtās zemes skaistumam un meža burvībai. Tā sakot, uz sveķaina celma audzis, lauku dzīves sīvuma un sīkstuma pievilcies, mežsarga dēls jau no mazotnes sāka iepazīt dzimtās puses ainavas un mežu noslēpumus. Taču tēvs mācīja apzināties, ka mežs dod cilvēkam arī juntu virs galvas, mežs cilvēku sasilda un pabaro, mežs izauklē koku, no kura meistars darina ērģeļu stabules. Un mežs dod liksti šūpulim.

Ar sev piemītošo enerģiju Arvīds Kalniņš centās izzināt visu, kas pasaulē

notiek mežsaimniecības un kokrūpniecības

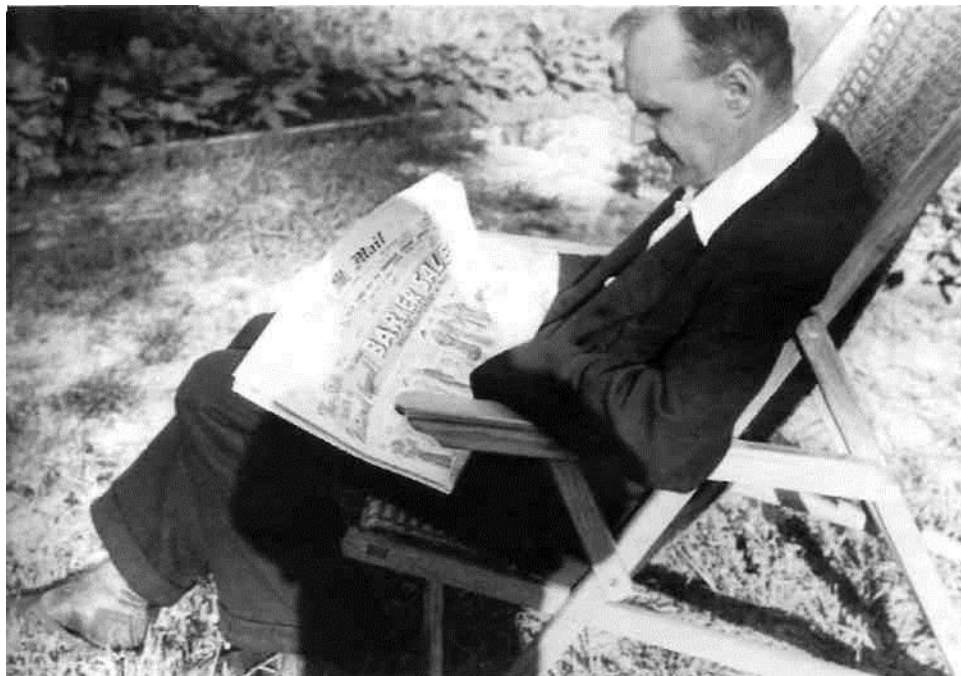

jomā. Pirmajā zinātniskajā komandējumā viņš dodas jau 1922. gada vasarā, gandrīz divarpus mēnešus pavadīdams pie Francijas, Vācijas un Čehoslovākijas kolēģiem. 1929. gadā Arvīda Kalniņa gaitas atkal ved uz Vāciju, pie viena kādu laiku uzturoties arī Zviedrijā un Polijā. 30. gados profesors vēlreiz pa divi lāgi apmeklēja Poliju un atkārtoti ierodas arī pie Francijas, Anglijas, Vācijas, Somijas, Austrijas, Ungārijas mežzinātniekiem un praktiķiem. Arvīds Kalniņš ne tikai apgūst citu valstu pieredzi, viņš arī pats ir kļuvis par starptautiski atzītu autoritāti sveķu tecināšanā pēc viņa paša modificētas metodes. Šīs aizraušanās dēļ viņš pat ieguva pievārdu Sveķu Kalniņš - lai at-

šķirtu no citiem Kalniņiem, jo zinātnes pasaulē šis nebija rets uzvārds.

Politīķis

Būdams Saeimas deputāts (1922-1925), strādādams zemkopības ministra amatā Zigfrīda Annas Meierovica valdībā (1922-1923) un par izglītības ministru Hugo Celmiņa valdībā (1925), Arvīds Kalniņš visiem spēkiem pūlas strādāt savas valsts labā. Latvijas pirmais Valsts prezidents Jānis Čakste ir bijis ne tikai Arvīda Kalniņa Jūrmalas kaimiņš: viņi abi bija līdzbiedri jaunās valsts celtniecības darbā. Pēc saglabātām liecībām redzams, ka abi zinību vīri un valsts darbinieki - viens spēku plaukumā, otrs jau gadu kalnā - ir gājuši soli soli jaunās valsts veidošanā. Kalniņš un Čakste kopīgi darbojās arī Lielupes vasarnīcu kolonijas izveidošanā. Katrs darbs dod pamatu kādam turpinājumam. Arī Arvīda Kalniņa darbi - zinātniskie savā institūtā un zinātniski popularizējošie kādā skolā vai darba kolektīvā, kur profesors tika aicināts stāstīt par kādu ļaudis interesējošu jautājumu no paša darbības sfēras, viņa raksti, lai tie būtu zinātniskā izdevumā vai bērnu žurnālā, viņa savāktās grāmatas zinātnisko institūtu bibliotēkās un kādas nekādas laikmeta liecības muzeju krājumos - tas viss bija un ir kā ceļazīmes takās uz nākotni. Gājējam tikai jāvēlas šīs zīmes ieraudzīt un apsvērt, kam tās lieti noder.

Dabas draugs

Arvīda Kalniņa patvērums bija mežs, tas lika darboties prātam, tas veldzēja dvēseli. Viņš bija ne tikai racionāls zinātnieks, bet arī cilvēks ar jūtīgu mākslinieka dvēseli. Brīvos brīžus pavadīja dabā - medībās, ar makšķeri rokās vai savā dārzā. Taču, kā atceras viņa medību biedri, profesors šāvis reti, lielākoties vērojis dzīvniekus caur savas trīsstobrenes optisko tēmekli.

Staigājot pa mežiem, profesors izbau-dīja dzimtās zemes skaistumu un burves-tību, veldzēja dvēseli neatkārtojamās ainavās un saskarsmē ar visu daudzveidīgo radību, kas ir īstenie dabas saimnieki. Fotogrāfs viņā fiksēja skaistus dabas stūrīšus un sastapto meža radību, bet zinātnieks viņā krāja novērojumus savā atziņu tīnē. Pats izstaigādams zvēru takas, viņš kļuva par atzītu medību teorētiķi; vērodams kokus un krūmus, prātoja, ka lapotnes forma un krāsu tonis psiholoģiski ietekmē cilvēku un izraisa zināmu noskaņu. Un to taču varētu sekmīgi izmantot terapijā, palīdzot cilvēkiem izdziedēt savas kaites! Arvīds Kalniņš savā laikā par to tika izteicies. Tagad redzam, ka dabas dziedniecība ir kļuvusi ļoti daudzveidīga un tajā ir sava vieta arī dabas skaņām, krāsām un skaistumam.

Cik mīļa, tuva un dārga viņam bija zaļā pasaule, kurā viņš prata gan strādāt, gan atpūsties, rāda viņa sarakstītā grāmata *Medniecība* - pirmā par šo nozari latviešu valodā.

Dārzkopis

Ilgajos gados Arvīds Kalniņš Jūrmalas dārzā tika sapulcinājis dažādu sugu augu sabiedrību no visas pasaules. Viņš pats bija sava dārza ainavas arhitekts un pats - melnstrādnieks. Bet dārzs pirmām kārtām liecināja, ka tā saimnieks ir zinātnieks. Pētnieks. Eksperimentētājs. Mežzinātņu profesoru urdīja vēlēšanās pārliecināties par iespēju uz dzīvi jūrmalas smiltajā pieradināt svežemniekus. Un viņš aizgūtnēm vāca stādus, papildināja savu dārzu, labi zinādams, ka pilnā krāšņumā to nekad neredzēs. Viņš strādāja zinātnei un nākotnei - nākamo jūrmalnieku paaudžu iepriecinājumam. Ar pārliecību, ka viņa darbs tiks turpināts.

Rāmās dienās Arvīds Kalniņš bieži pastaigājās pa dārzu un piegāja pie katra koka. Viņš juta, ka dārzam atdoto enerģiju saņem atpakaļ. Tas bija viņa dzīvības sargs un glābējs. Arvīds Kalniņš sajuta, ka koki pazīst savu stādītāju, kopēju, audzētāju un saudzētāju. Ar augiem viņu saistīja it kā neredzama saite. Viņš tos uzskatīja kā dzīvas būtnes, kā savus draugus, kurus sveicināja un ar kuriem sarunājās. Katra puķe, koks un krūms bija daļa no viņa paša, daļa no viņa dvēseles.

Skolotājs

Savās pēdējās vasarās rāma nokrēsla stundās Arvīds Kalniņš mēdza runāties. Viņš priecājās par katru jaunu rītu, dzīvoja ar labo, ko diena deva, ar laimes brī-

Jūrmalas dārzs un tajā pavadītais laiks Arvīdam Kalniņam bija kā dzīvības sargs un glābējs

žu atmiņām, ar dārgumiem, kuri sakrāti sirdī un kurus deva citiem. Dalījās ar sakrātiem novērojumiem, kas plūda pāri sirdstrauka malām. Mēs piedzīvojām viņa sirsnīgo atklātību, cilvēcisko vienkāršību. Viņš bija gatavs katram kaut ko pastāstīt no sava bagāto piedzīvojumu pūra, par saviem darbiem, par dabas noslēpumiem. Man no atmiņas neizgaist pēdējā diena Jūrmalā. Ilgi stāvējām jūras krastā. Arvīds Kalniņš klausījās viņu šalkoņā un klusēja. Mājās atgriezāmies pa taku, ko viņš pats bija iemīnījis 55 gados. Saules ripa jau lēnām meklēja naktsmājas. Debesīs sakludzās dzērves. Arvīds Kalniņš it kā sarāvās, viņu bija pārņēmis acīm redzams nemiers. Man šķita, ka profesors jūtas kā no kasha nošķīrusies dzērve. Tikai dzērve atgriežas, bet Arvīds Kalniņš laikam juta, ka te vairs neatgriezīsies. Sēžoties mašīnā, viņš vēl krietnu brīdi pastāvēja, pārļaida skatienu sava dārza kokiem, vēl ziedošajām un rudens mirdzuma apstarotajām mārtiņrozēm, vēlziedēm, asterēm un samtenēm. Varbūt viņš klusībā atcerējās Ārijas Elksnes dzejoli *Mans man-tojums*, ko, pārtapušu dziesmā, skandēja mežinieku vīru ansamblis:

*Un, kad jūs mani projām aiznesīsiet
Un baltā smilšu kalnā atstāsiet, Es
reizēm atnākšu uz brīdi īsu, Lai
redzētu, kā maniem kokiem iet.*

Tikai profesors tai brīdī gan nevarēja iedomāties, ka šo dziesmu mežavīru ansamblis nodziedās, viņam pēdējā ceļā dodoties. Latvijā tolaik diezin vai atrastos kāds mežsaimniecības speciālists, kurš nebūtu bijis Arvīda Kalniņa skolnieks. Visa mežinieku saime bija viņa audzināta. Viņi visi bija Arvīds Kalniņa mācības tālāknesēji. Viņi visi gribēja Arvīdam Kalniņam parādīt pēdējo godu.

Pie profesora atdusas vietas aug mūsu stādītā sudrabeģle. Un liels, vecs ozols ar savas lapotnes šalkām sargā «vientuļā ēr-gļa» mieru zem brīvās Latvijas debesīm. Taču cilvēks viss jau neaiziet. No viņa paliek gaismas... •